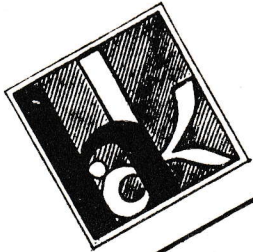

novi glas

magacin hak-a

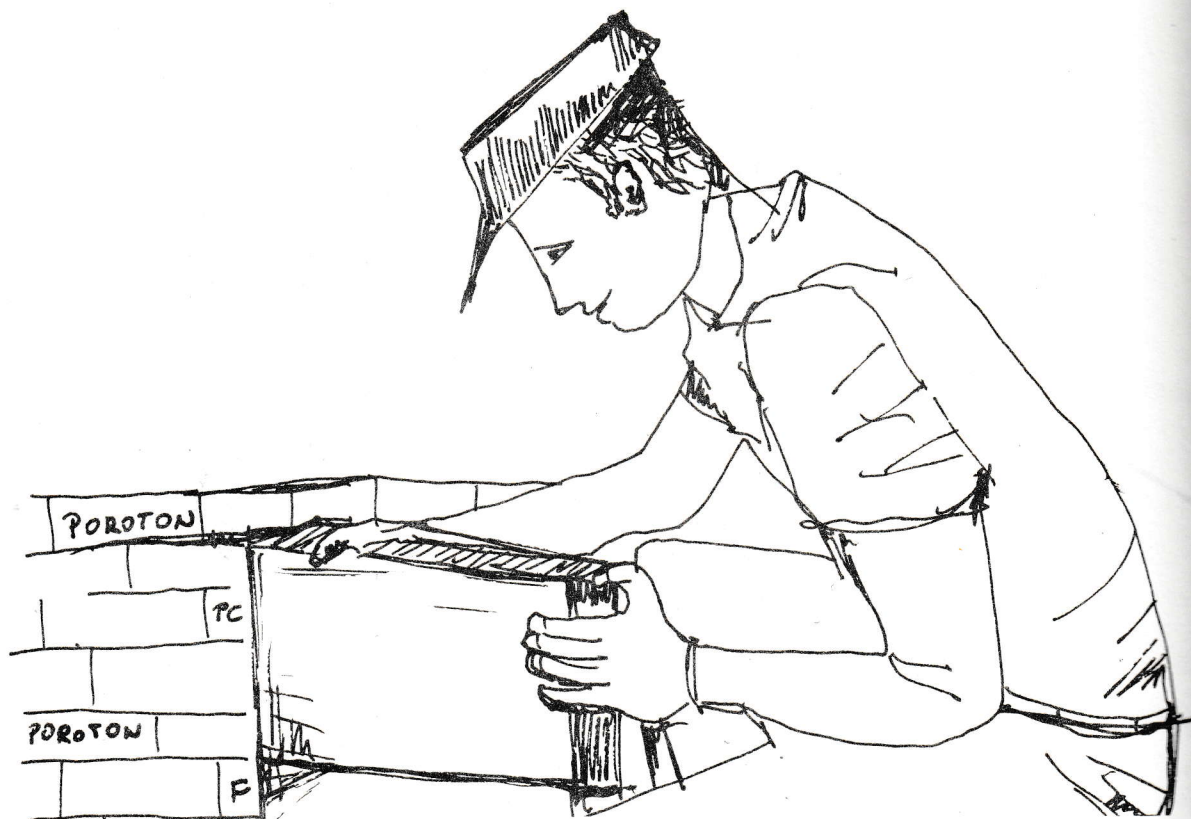

s hakom u 80. lieta

POROTON

CIGLA

POROTON pečena cigla s dodatkom stiropora
pomore štediti energiju i novac
garantira do 40% već topline

Ziegelwerke KARALL

walbersdorf LANGE ZEILE 119 Tel.: (02610) 277

neckenmarkt HAUPTSTRASSE 23 Tel.: (02626) 2234

INTUS

pokušaj provokantnog pristupa hrvatstvu	4
asimilacija	7
sve u najbolji ruka	7
kultura	9
čistunci, zasukajte si rukave	11
pitanje jezika	12
lirika	12
naše selo - novine profesora klaudusa	13
šestina	

IMPRESSUM

vlasnik, izdavač/eigentümer, herausgeber:
hrvatski akademski klub/kroatischer akademikerklub,
schwindgasse 14/10, 1040 wien/beč

nakladnik, tisak/verleger, druck:
facultas-verlag, berggasse 4, 1090 wien/beč

odgovorni urednik/verantwortlicher redakteur:
herbert gassner

redakcija:

franjo bauer, jelka berlaković, walter domanović, ivica
gruber, ida jordanić, ignac karall, doroteja lipković,
gerlinde pauer, štefan pavetić, franjo perušić, marija
štefanić, peter tyran, werner varga,

layout:
jurica čenar

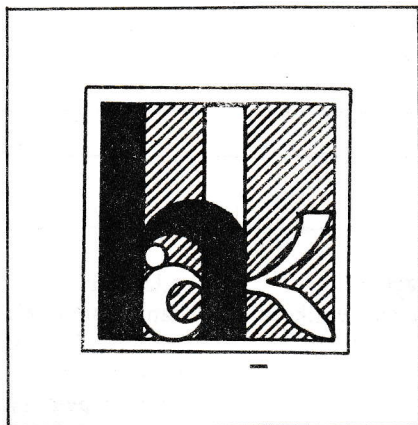
banka: raiffeisen-blagajna nikitsch/filež, br. kont.:
2709

Pokušaj provokantnog pristupa hrvatstvu

Članak trebao bi nabaciti bitne, najvažnije stavove iznesene u uvodnom referatu klauzure, koju je HAK održao 18. - 20. augusta u Dolnjoj Pulji. Iako je izlaganje održano, jednostavno, kao uvodni referat, dao sam nacrtu gore navedeni naslov kako bih ukazao i na razloge ove klauzure uopće, kao i na uvjerenje da nisam u stanju pružiti pregled koji obuhvaća složenu problematiku u cjelini. Svrha mu je, prije svega, da provokativnim načinom izazove pitanja.

Zamisao koja je rodila plan klauzure bila je naprosto ta, da HAK promisli, razmotri u jednom krugu, okupirano jedino tom namjerom, pitanja, problematiku, hrvatskog naroda u Gradišću. Pozivanjem u sjećanje, osvješćenjem po mogućnosti svih, odnosno, čim više ideja, koje su tokom

vremena bile izrečene i artikulirane, a stajale su u vezi s hrvatskom proble-

matikom, nastojalo se je informirati i konfrontirati jedan određeni krug, koji je prisiljen odrediti svoj stav prema tim idejama. Tako bi raspolagali određenim fondom već stečenih iskustava, što bi nam znatno olakšalo

posao i osiguralo kontinuitet, barem u temeljnim stvarima.

Ono što se je htjelo time postići je, poznavanjem materije stvoriti bazu na kojoj bi se mogao izraditi jedan dugoročni koncept, jedna fundamentalna "originalna klupska linija", kojom bi se identificirao čim veći broj klupskih članova ("seniori").

Svjesno izbjegavam riječ o "novom" konceptu, jer to pretpostavlja u najmanju ruku uvjerenje da je "stari" propao, ili da je odbačen uz uvjet, naravno, da je ikada postojao. Nijekati postojanje ideja, koncepta, uopće znači, međjutim, i nijekati i diskvalificirati duhovni razvoj kluba uopće. Da je taj razvoj postojao o tome svjedoči niz publikacija klupskih članova, bilo u "Glasu" bilo u "Novom Glasu" ili drugim našim novinama. Ovaj razvoj dostigao je svoju kulminacionu točku, bez sumnje, organizacijom "Symposium-Croaticon-a" koji je predstavljao najčišći i najznanstveniji pokušaj davanja općenitog pregleda i sinteze. Ono što se je propustilo i što toj zamisli smanjuje vrijednost je to, da se nije išlo dalje od toga. Drugim riječima, slabost kluba nikada nije ležala u nedostatku teoretskog raspravljanja, već u oklijevanju da se ide u akcije bazirane i zaključene u skladu s razmišljanjem. Od simpozija prošlo je već prilično vremena, što ne znači samo, da su se prilike promijenile, iako ne toliko da ne bi mogli povući smjernice, pouke iz materijala što nam ga je dao taj skup. Vrijeme u vezi s klubom ima dodatni efekt fluktuacije, što znači da mnogi od današnjih klupskih članova tada nisu ni znali za HAK. Stoga smo za klauzuru i postavili zadatak da sami sebi stvorimo, stavimo na raspolaganje, fond mogućih rješenja, nazora, pogleda koji su ikada bili prezentirani u klubu, kako bi na ona dala u ruke instrumentarij i operativni alat. To eksplicitno navodim zbog toga da nikome nebi palo napamet da se ponovno tu sastaje nekoliko mladih, zanosom zaslijepljenih "pametnjakovića" koji odbacujući sve staro, pretenciozno i prepotentno žele "soliti pamet" svim ostalima.

Ono što nas je navelo na ideju klauzure bila je čvrsta volja i dobra

namjera da podvrgavanjem kontroli osiguramo čvrstu, polaznu točku, ako hoćete arhimedsku točku hrvatskog pokreta u Gradišću. Ukoliko to određivanje te arhimedske točke ne rezultira akcijom, djelom, konkretizacijom zacrtanog plana, klauzura naknadno gubi smisao i svrhu, a svodi se na pseudo-diskusiju, na pretencioznost megalomana zaljubljenih diskusiju. Pitanje koje se meni kao prvo nameće je: ne stavlja li ideja takve klauzure, uopće hrvatstvo u pitanje. Polazeći, naime, od maloprije navednih teza o stalnoj prisutnosti duhovnog razračunavanja s hrvatskom problematikom u krilu "kluba", nameće se pitanje, zbog čega nije došlo do akcije uopće, odnosno u određenoj mjeri. Drugačije formulirano, kako to da bavljenje ovon problematikom nije dovelo do angažmana koji se najefektivnije manifestira kontinuiranim i konzekventnim radom.

Odgovor je dvostruk, a nijedna varijanta nije kompliment za klupske članove. Ili su razmišljanja, shvaćanja, bila nerealna, što zanči da je klubu nedostajao trijezan osjećaj, nivo za ispravno ocjenjivanje date situacije, ili da su pretpostavke kao i zaključci bili točni, a krivica, da nije bilo dovoljno pokušaja realizacije leži u volji, spremnosti klupskih članova da od teorije krenu u praksu.

Prva pretpostavka teško da odgovara stvarnosti jer je zaista puno ideja završila u košu. Preostaje druga, a to je nedostatak volje odnosno spremnosti za lični angažman. Ako ona "štima" a osvjedočen sam da za većinu nas odgovara, i ako taj nedostatak želimo otkloniti, ili diskusijom ili simpozijom ili, u ovom slučaju, klauzuro, onda se naprosto varamo jer nikakvo duboko razmatranje ne može uroditi idejom koja radi samo od sebe, koja samu sebe realizira. To bi bilo beizgledno traženje čarobnog štapića. To nadalje znači da ni bilo kako duboko racionalno razmatranje ne može nadoknaditi volju i spremnost za akciju.

Zbog čega ovaj nedostatak volje? Čini mi se zbog toga što ne vidimo dosta jasno perspektivu, bogatstvo dvojezičnosti, dviju kultura. Argumentacija o većoj vrijednosti dva jezika prilično je apstraktna i neuvjerljiva zbog toga što je računica postavljena naprosto

na aritmetičkom zbrajanju, odnosno drugim riječima, vrijednost dva jezika nastojalo se dokazati mjerivim, materijelnim argumentima. Ako se govori o materijelnoj vrijednosti pitanje, kakvu materijalnu korist, ekonomske prednosti, ima poznavanje dva jezika, prilično je blisko. Pogreška leži, međutim, u tome da se primjenjuje, upotrebljava krivo mjerilo, krivi kriterij. Jezik, kultura, duhovno blago, nemoguće je vrednovati po materijelnim, ekonomskim kriterijima, jer se radi o bogatstvu koje se ne može izraziti ciframa. Ako dakle otpada takvo vrednovanje postavlja se pitanje, kakav kriterij treba imati za određivanje vrijednosti neke kulture, jezika itd.

Izlaz je u autonomiji duhovnih dobara. To znači da ono nosi vrijednost u samom sebi. To opet dalje znači da, željim li vidjet vrijednost duhovnog dobra, onda to mogu jedino sve dubljim prodiranjem, upoznavanjem toga područja. Tek kad uspostavim vlastitom aktivnošću, i u početku sigurno velikim naporom zainteresirani i znatiželjni odnos između sebe i određenog kompleksa kulture postepeno uvidjam bogatstvo, šarolikost i vrijednost toga dobra. Ponuda postoji, koliko ja od nje usvojim zavisi, u krajnoj liniji, samo od mene samog. Postavlja se sada pitanje: kako doći do gore navedenog iskustva. Tu za mene leži bitna funkcija odgoja i škole. Njihov bitni zada-

Fachbücher

Fachzeitschriften

Aus dem In- und Ausland

Medizin

Pharmazie

Naturwissenschaften

Rechtswissenschaften

am besten durch

Facultas Buchhandlung

1090 Wien, Berggasse 4

Telefon 34 61 98

tak mora biti izgradjivanje takvog stava prema kulturi, usmjerivanje prema takvom odnosu. Konkretno govoreći o hrvatstvu izgledalo bi to ovako. Pretpostavimo da je čovjek nakon što je pošao određenu školu, očig, osposobljen određenim znanjem koje mu omogućuje da svoju naobrazbu usmjeri prema svojim interesima i da nastavi taj proces. Takva se mogućnost stvara nastavnim planovima. To znači, nastavni planovi za hrvatsko školstvo morali bi uzimati u obzir da djeca hrvatskog mat. jezika, nakon završetka istog stepena naobrazbe kao njemačka, moraju raspolagati dvostrukom međusobno jednakom polaznom točkom za daljnu naobrazbu.

Tada bi si ona bila svjesna tog duhovnog bogatstva jer to ne bi bilo samo prosta računica $1+1=2$, a to je više od 1, već bi iza toga stajalo konkretno iskustvo.

Pitanje dviju kultura nadređeno je pitanju dvojezičnosti, ako se dvojezičnost shvaća usko, to jest kao mogućnost adekvatne sposobnosti izražavanja na dva jezika. Onda se ostaje in extremis na tehnici prijevoda. Ono, međutim, što nam stvara poteškoće je to da imamo materinji jezik koji stoji osamljen u vakuumu, to znači, uz taj jezik nije prisutan povjesni, duhovni razvoj one narodne zajednice koja je taj razvoj, na njoj svojstvenom jeziku, artikulirala, realizirala i manifestirala. Imamo dakle odnos prema jeziku, nemamo međutim ravnopravni, da to blago izrazim, odnos prema kulturnim dostignućima realiziranim u tom jeziku. To se može proširiti na tezu, imamo odnos prema jeziku, nemamo

odnos prema tradiciji naroda iz koga potičemo, čiji jezik govorimo. Polazeći od toga i svjesni tog nedostatka, tražimo kompenzaciju u onome što nam se nudi pa se dodje do rezultata da smo hrvatski Nijemci. Jasno da iz toga proizlazi, u određenoj konstelaciji, osjećaj manjevrijednosti. Zbog jasnoće treba dodati da ne želim miješati državno-političku problematiku s narodnom svijesću. Hrvatska narodna svijest, to jest, svijest pripadanja određenom narodu, ne isključuje mogućnost pripadanja austrijskoj državi. Jasno je, međutim, da ovaj stav nije moguće dokazati izjavama lojalnosti, ako se lojalnost Gradišćanskih Hrvata prema državi Austriji stavlja u pitanje. To je pitanje toleriraja takvog stava, koji će našim protivnicima omogućavati idiotska predbacivanja "veleidzdaje". To leži, međutim, u suštini netolerancije, koja ne tolerira od sebe različnu mogućnost. Ne bi se previše obazirao na to.

Ukoliko, međutim, postoji osjećaj povezanosti s tradicijom matičnog naroda mogu se i identificirati ne samo s tim narodom, opet ne gledajući na to da se većina tog naroda nalazi u drugoj državnoj tvorevini, s tim se više javlja i Historijska svijest, jer imam svoju prošlost, tradiciju koja je identična do jednog određenog vremena, u našem slučaju do vremena iseljavanja, s onom matičnog naroda, da bi se onda nastavila i poprimila svoje vlastite crte, uz očuvanje onih koje smo nosili u novu domovinu, gdje su obogaćene dodatnim i specifičnim, od matičnog naroda različitim, aspektima koji proizlaze naprosto iz

činjenice da smo konfrontirani drugim prilikama i utjecajima. I u ovom momentu leži klica bogatstva pripadnosti i povezanosti s dva kulturna kruga.

U krajnoj liniji to se može interpretirati tako da imamo ne samo pristup bazu, temelj za razumijevanje, participiranje na dvij kulture - prvoj zbog porijekla, a drugoj zbog novo nastale situacije, već i mogućnost za izgradnju jedne treće, specifično naše.

To **specifično naše** rezultira upravo iz ambivalencije utjecaja, iz pripadanja dvim strukturama koje se nizmjenice nadopunjavaju, isključuju, mire i slijevaju u nešto novo, nakon određenog procesa sazrijevanja. Da bi, međutim, takvo specifično djelovanje, stvaranje bilo moguće, treba nam kao baza ravnomjerno poznavanje i jednog i drugog faktora. Da nam Austrija omogući takvu dvojezičnost koja dakle, daleko nadilazi okvir i ospeg jezika valja i treba se boriti.

Takva perspektiva budućnosti mora da je atraktivna, mora biti poticaj za angažman čak i onda ako se ne može očekivati ostvarenje odmah. Sagledati tu perspektivu pitanje je razuma, isto kao što je pitanje razuma i metoda za najbrže i najefektivnije ostvarenje te vizije. Klub ima tu svoju ulogu, jednostavno zbog toga, što moram pretpostaviti da kod njegovih članova razumno razmatranje mora vršiti utjecaj na donošenje odluka za akciju.

Biti na čisto s ciljem omogućava jasnoću artikuliranja tog cilja što pridonosi fascinaciji ideje, što je opet polazna točka da mogu nastupiti emocije. Da većinu ljudi predvode emocije nije, međutim, ništa novo.

Hrvati u Beču idu u
hrv. kavanu u Beču

cafe **GLORIA**

VI. JOSEF ART

WIEN 6. otto BAUERg. 26

tel. 57 42 04

Asimilacija

Asimilacija (odnarodjivanje) napreduje brzim tempom. Statistika pokazuje da je u Gradišću broj pripadnikov hrvatske narodnosti u padanju. U neki seli, ka su nekad bila hrvatska, se danas već ne čuje nijedna hrvatska rič. Ovdje nas na žalost samo prezimena spominjaju na to, da je - u prošlosti - bilo koć Hrvatov u selu. Protribno je, da se o problemu asimilacije govori čim već s naučnoga, sociološkoga gledišća, ča do sada nije bilo uvijek slučaj.

Asimilacija zna samo zbog poznate denacionalističke politike naše države prema etničkim zajednicam tako brzo napredovati. To nije teško za dokazati.

U mnogi hrvatski seli jur naši najmlađi nimaju nikakvu priliku da, kao doma, govoru na svom materiskom jeziku, jer u čuvarnica (dječji vrtići) je jezik isključivo nimški, a materinski jezik se zna učiti samo kao slobodan predmet poslije podne. Sve to na svoj

način utjeca na otudjivanje naše dice od svojega jezika i od svoje kulture.

Hrvati u Gradišću su bili ča do početka ovoga ljeta jedina manjina u sridnjoj Europi, ka nije imala svoje redovite radio emisije.

Njegovanje vlašće kulturne baštine i razvijanje izdavačke djelatnosti je vrlo teško ako nije pinez u blagajni, ako su džepi prazni. Poznato je da se u mnogi

drugi zemlja nacionalnim manjinam od strane države financijski potpomaže izdavanje novin, časopisov, itd. Naša država je na ovom području vrlo skromna i škrt. Za sve drugo ima dovoljno pinez, samo za nas ne, nam daje samo droptinje, a još i za te se moramo žilavo boriti.

Austrija očigledno ne poštuje medjunarodno-pravne ugovore, kada su u pitanju narodne manjine u Gradišću ili u Koroškoj. Dokle se ne ispunu - i to bez ikakvoga uvjetavanja i ograničenja! - medjunarodne obaveze naše domovine prema manjinam na osnovi Državnoga ugovora, HAK neće i ne zna "mirovati", nego će se aktivno i pun elana, kao do sada boriti za pravicu!

sve u najbolji ruka

Kad si pogledam samo prošlo ljetu i onde opet našu novinarsku scenariju, ko me zna nek prevladat tuga i razočaranje.

Novi Glas moramo iz ovoga gledanja izuzeti. Ne zato kad ga skoro nije bilo viditi na pozornici, nego kad je spovid u javnosti neugodna. Neka to načini Crikveni Glasnik.

Apropo Crikveni Glasnik. Ja bih rado znao, zač ga ja ne čitam. Da li mi on ne odgovara? Ne, to generalno ne morem reći, ar sam si ipak bio jedan članak pročitao. Ali ta nije bio za obajti: na prvoj strani, i debelo štampan: Pater A. Blazović je u njemu branio kapitalizam. Mi znamo sada da su Hrvati jur svenek branili takozvani zapadni svit, a Crikva - mimo prvih trih stoljet, kad je još bila u "undergroundu" govori: katakomba - uvijek zela ljude na rudu u obrambu. Kako to ne bi jedan hrvatski svećenik u duploj mjeri?

Ne smimo mu to zamjeriti. To je već tradicija. I uspjeha je imao. Čitao sam si Crikveni Glasnik.

Ja predlažem zato da se diskusija o kapitalizmu, socijalizmu i marksizmu aktivira u Crikvenom Glasniku. Ar u Hrvatski Novina se je svaka rič ka ne stoji u molitveni knjiga u zadnji časi pet puti pregledala i vjerojatno nije kroz cenzorsko sice spala tako da se iz pregledanih i rešetanih slov opet more peč Kruh Nebeski.

I takove su Hrvatske Novine. Od kritičnoga stava i trznoga gledanja koje se je bilo kratko pojavilo, je ostala kosmetična layout-operacija. Iz Hrvatskih Novin nastale su HN. Na žalost ne samo simbolično nego i po sadržaju. Kao da bi bili krojači (šnajderi) izgubili radna mjesta i svoje škare posudili cenzorom - ili ovdje dobili nova radna mjesta.

Vidim jur u oni "naši" monopolizirani novina konstatiranje da se opet špika. Tomu moram reć da mislim da nam leži špikanje. A zač ne bi to ča nam leži perfekcionirali? Ne stoji u Novom Tešamentu, neka se pomnožavaju talenti?

No onda!

DAN MLADINE 79

folklor
ples
koncert
film ...

KLIMPUH

1., 2.sept. 1979

Mala politika velike posljedice

Prošloga ljeta (1978.) se je "Komitet za Prava Gradišćanskih Hrvata" pojavio plakatom: "Kroaten fordern Sendungen im ORF" u javnosti. Reakcije na ta plakat su bile različite.

"Kurier"-u je bila akcija (relativno pozitivan) članak vridna, a jednom uredniku ORF-studija Gradišća izjavu da gleda on ta plakat isto kao reklamu za zubnupastu. Ipak si je bio izmislio jednu emisiju o nam Hrvatima, ku nam je kanio prodati kao emisiju za Hrvate. A to jednoč u misecu. Nam ki smo izolirani od matičnoga naroda, i kom je teško moguće poslušati emisije iz "stare domovine", kim su potrebne dnevne emisije, da znamo biti na barem jedan način konfrontirani s našim materinskim jezikom, jednoč u misecu jednu jezičnu droptinku!

Pak to diču za velik uspjeh i napredak! Iskreno: To je velikonimško ruganje i arogantni cinizam. Pod takovi uvjeti nasloniti se na nejasna obećanja da će u jeseni emisija tajedno (ako se najde "kvalificiranih slobodnih suradnikov"!) a kasnije i znamda morebit kada dnevno već od 4 minut, je naivno. Samo konzekventno, izrazito potribovanje naših prav nam zna garantirati uspjeh. Laviranje i taktiranje nima smisla. To se je pokazalo u prošli 20 ljeti.

Hrvatsko Kulturno Društvo kroz svoju politiku nije ništa dostignulo za Hrvate! A prije toga ondašnji zemaljski poglavar, dr. Lovre Karall ništa nije za Hrvate u Gradiscu napravio, izvan da si je s njimi svoj "Hau-

smacht" učvrstio, kad je nje posidao u neke urede u zemaljskoj vladi. (njegovom politikom bilo bi potriбно analitičko se baviti - ar toliko asimilacije prouzrokovati (indirektno) jedan Robak nikada nije u stanju!)

Politika HKD-a je bila uvijek politika za Narodnu stranku, i je još dan danas takova; nikada nije bila za narod. Nasuprot: partijski cilji su obladali minimalne želje Hrvatov. Ili su to (bili) cilji pojedincev, ki se prikačivaju VP-u pomoćom kontroliranja HKD-a? Ča ima na primjer jedan dipl. inž.

Ivica Karall u HKD-u za djelati? Je bio on u stanju bazu naše kulture - **jezik** - svoju znanost na tom polju u jednom hrvatskom selu (Trajštof je blizu Željeznoga) dalje dati? Ne! Jedino ča djela je, da na sjednica HKD-a u smislu svoje stranke govori. Po više nego 20 ljeti se ada more reći da peljačtvo HKD-a za Hrvate nikakovoga političkoga uspjeha nije dospilo. Drukčije (još uvijek) ne bi mogli konstatirati da za Gradišćanske Hrvate niti jedna točka člana 7 Državnoga ugovora iz 1955. nije ispunjena!! Gledajmo ponašanje peljačtva HKD-a u vezi zahtjeva na ORF zbog dnevnih emisijov: Med šestimi društvami ka su hrvatske emisije tražile, bilo je i HKD. Pokidob u odgovarajućem času od ORF-a nikakvoga odgovora nije došlo, predvidilo se je staviti žalbu na ORF-komisiju. Opet skupno. Ali do skupne žalbu već nije došlo. Ostala su samo troja društva. Predsjedništvo HKD-a je "po tajni, **usmeni** dogovori s kompetentnimi

ljudi" odskočilo od stavljenja žalbe.

S HKD-om odskočila su dvojica druga od HKD-a direktno ili indirektno odvisna ili/i uplvisana društva. Po 24 ljeti neispunjena pismeno (!) zagaran-tiranih prav se naslanja na usmene dogovore! Je to naivnost ili je to opći koncept politike predsjedništva HKD-a? Drugomu djelo dati a grojzice posvojiti?

Na svaki način je sumljivo. Mi se zaista moramo pitati, hoće li predsjedništvo HKD-a da dovenu Hrvati svoja prava ili je ono marioneta VP-a u koj se još uvijek nimški šovinisti potiplju, ka je isto "Volksgruppengesetz" odobrila i ka na pozitivnom rješenju gradišćansko-hrvatske problematike nije zainteresirana, a kroz neke pod-anike koči djelo za Hrvate. Sigurno ne paše potpiranje slabijih (manjine) u ideološki kocept jedne partije jakih, uopće ako su oni ojačali na stroške slabijih.

Naše mogućnosti su do velike mjere kroz nas same ograničene: Kako daleko se damo infiltrirati i razdvojiti, tako slabi smo. Kako daleko se za naša prava zalažemo, tako daleko znamo imati uspjeha. U slučaju radija su se pokušali ići konzekventni puti. Austrija ima dužnost nam dnevne emisije - ne samo u radiju, nego i u televiziji - na raspolaganje staviti. Ako je poseban val potribovan, se mora poseban val instalirati. Moguće je. Gledajmo na Južni Tirol. A i doba je. Ne za govoriti od potriboće svakidanjega konfrontiranja s materinskim jezikom.

Pokus

Kulturni, kulturno-politički
i društveno-politički časopis
Gradišćanskih Hrvata

mlada hrv. kulturna ofenziva ?

Kako će biti primljen dojučerišnji kiritof? Da li će doći se ljudi, ki budu prisutni i slijedeću godinu na Čajtaškom kiritofu sjetit ljetosnjega? Da li, i kako će doći se sjetit osobito onoga dijela ki se je zvao Dan Kulture? Dan Kulture, ki je, valjda ograničen samo na nekoliko sati, dao ovom kiritofu jedinstvenu, karakterističnu boju?

Tvrdimo da čovjek ki veže ocjenu o uspjehu i vrijednosti Dana Kulture, koga je priredio HAK zajedno s tamburaškim društvom i ognjobranci Čajta u ovom selu, za pozitivan odgovor na ovako postavljena pitanja nije shvatio ni cilje ni moguću značajnost ovoga kulturnoga eksperimenta. Jer sa ovakovim pitanjem se apriori smatrajuje smisao i utjecaj Dana Kulture na tip priredbe, čije je djelovanje ograničeno na jedno lokalno područje južnoga Gradišća i čiji su cilji jednostavni. A o to za Dan Kulture sigurno ne valja. Nasuprot, Dan Kulture mora se smatrati kao jedna od najsloženijih i dalekoročnih akcija HAK-a u zadnje vrijeme.

Kulturna dimenzija

Kad je govor o kulturi Gradišćanskih Hrvatov, neizbježno padnu imena Miloradić, Meršić st., Horvat, Klau-

dus itd. Uz sve njihove zasluge, uz opravdanu čast koja se dokazuje kvalitetom njihovoga djela, stalno pozivaju se na ove velikane, zajedno s tendencijom da se glorificira djelo preminulih, djeluje i dosta negativno na kulturno djelo živeće kulturne generacije. Najviše puta, naime, direktno se uspoređuje djelo kulturnih generacija bez toga da se uzme u obzir i čitava historijska i društvena pozadina. Mnogo puta ne vodi se čak ni o tome račun, da se uspoređuje životno djelo s djelom jednoga kulturnoga djelača, ki se nalazi tek u razvitku svojega djelovanja. Sve ovo vodi k tome, da se omalovažuje i otežava djelo kao i ugled sadašnje kulturne generacije.

Jedna od najznačajnijih promjena u društvenom životu poslije svjetskog boja je stalna revolucija sredstava društvene komunikacije. Skromna i iz današnjeg gledišta - primitivna sredstva javne komunikacije prošlih generacija nisu tako otežavala komunikaciju specifične kulture nas, Gradišćanskih Hrvatov, jer nije postojao tako veliki, relativni razmah u tehničkom standardu sredstava opće komunikacije i komunikacionih sredstava Gradišćanskih Hrvatov. Danas zatapljamo se u pravom vodopadu

informacije, i to tako, da se ni tehnički standard sredstava, kojima raspolažu institucije društvene komunikacije, ni opseg informacije, koju hoteć ili nehoteć dobivamo na njemačkom jeziku, ne može usporediti s mogućnostima naših društava. I dok smo mi izloženi masi informacija na tuđem jeziku, ne postoji ni najmanja pripravnost javnih medija, da upoznaju naše njemačke sugrađane kroz direktnu prezentaciju ili prijevod djela naših istaknutih zastupnika s našom kulturom. Treća snaga, koja djeluje negativno na svjesno doživljenu prisutnost moderne gradišćansko-hrvatske kulture, je pasivnost i materijalna orijentacija čitavoga društva. Ne samo da se gubi ambicija za aktivnu kulturnu suradnju, već, izgleda da je ona preduvjet za prosto pasivnu konzumaciju kulture, da ona nije vezana nikakvim naporom i da je prosto zabavnog karaktera. Da ova demontaža kulture kao društvene vrijednosti vrlo zabrinjava odgovorne ljude, medju ostalim pokazuje i tzv. "kulturna ofenziva", koju je u Gradišću osnovao zemaljski savjetnik Mader. U ovom silnom, organiziranom i programiranom naporu želji on reafirmirati vrijednost kulture u gradišćanskom društvu. Ova kratka i prilično grubna analiza omogućuje nam da otkrijemo kulturnu smisao i dimenziju DANA Kulture bez toga, da se upustimo u detalje organizacije ove priredbe.

Za većinu mladih kulturnih djelača, čije su slike i pjesme bile predstavljene, ova je priredba značila prvi direktni kontakt sa ovako mnogobrojnom publikom pod ovakovimi uvjeti, dok je za narod ovo bila jedinstvena mogućnost da se upozna s kvalitetom i angažmanom djela naše najmladje kulturne generacije. Težište cijeloga programa ove manifestacije toliko je bilo usmjereno na kulturnu djelatnost mladih, da se nebi smilo govoriti o Danu Kulture nego zapravo o Danu MLADE hrvatske Kulture.

Dok se je ada ugodalo da se prominentno i nedvosmisleno predstavi aktivnost mladih kao kulturna realnost i perspektiva za budoćnost, Dan

Kulture nije daleko tako uspješno služio kao sredstvo da se, barem do neke mjere, izjednači deficit komunikacionih sredstava za naše hrvatsko pjesništvo. Neobičan okvir priredbe - kulturna manifestacija u zabavnom šatoru - osigurao je mladim slikarom više promatrača nego bilo koja galerija, ali buka u šatoru je uništila svaku realnu šansu za predviđenu recitaciju pjesama, a s time i mogućnost da se lirika naših mladih pjesnika čuje i uživa. U ovoj vezi dužnost nam je da istaknemo hrabrost i pripravnost mladih pjesnika i slikara da se izlože prilično velikom riziku ovako nesvakidašnjega kulturnoga pokušaja. Što naliže pojave opće kulturne apstinencije u našem društvu, čini nam se, da je Dan Kulture bio uspješan pokušaj mobilizacije za svjesniji i aktivniji doživljaj kulture. I to ne samo kod najmladjih, koji su amibicizno slikali svoje kompozicije (anekdota na rubu Dana Kulture studentica iz HAK-a, koja je pazila na slikajuću djecu, pita jednu, možda petljetnu djevojčicu, koja je zadubljeno slikala apstaktnu sliku, "Što to slikaš?" Odgovori mala: "Mer vidiš!") nego i kod ostale publike. Sigurno je k tome doprinesao bogat i raznolik program, u kom je svaki mogao naći nešto što ga je lično posebno zanimalo, bilo to folklor, pjesme, slike, fotografije A. Leopolda o razvitku naših sela ili izdavačka djelatnost u Gradišću kao i u Hrvatskoj, prezentirana u posebnom bibliobusu. Što je ali vjerovatno najjače utjecalo na aktivni doživljaj kulture u Čajti, bila je činjenica, da se je ova manifestacija kulture vratila izvoru naše kulture: selu.

Politička dimenzija

Ocjena Dana Kulture koja se ne odnosi i na politički aspekt ove priredbe i samo kulturnu komponentu uzme u obzir, ostaje nedovršena. Činjenica, da je ova manifestacija naše kulture bila posjećena od najprominentnijih predstavnika dviju velikih partija u Gradišću, ambasade S.F.R. Jugoslavije, od delegacija sekretarijata za vanjske poslove S.R. Hrvatske, Društva za suradnju s Gradišćanskim Hrvatima, katoličanske crkve Gradišća i peljačtva svih naših hrvatskih društava ima znatnu političku simboliku. Ovo složno prisustvo u

čast naše mlade kulture znači uvjerljivo priznanje značajnosti ove kulture, a s time i našega naroda, njegov daljnji opstanak. Sigurno i znači priznanje organizatoru. Ali s time politički sadržaj. Dan Kulture u sredini naroda, u - barem u smislu aktivnoga narodnoga djelovanja u zadnja ljeta malo zanemarenom - jugu sigurno je ohrabrila aktiviste na licu mjesta i probudila (po) novo zanimanje za narodno kao i za djelovanje HAK-a.

Lekcije za budućnost ili što se može poboljšati

Dok opća analiza ili kritika usmjerena na smisao i glavni sadržaj Dana Kulture pokazuje veoma dobre rezultate, kritika koja se odnosi i na organizacione detalje ove priredbe vrlo jasno pokazuje nedostatke. Gola, dobra namjera nije dovoljna da ukine ili prelazi dugoljetna iskustva i zakone organizacije: već smo napomenuli da je recitacija lirike u šatoru praktično pala u vodu, zato što je buka u šatoru bila prevelika. Mislimo da bi i ova točka programa bila bez teškoće izvršena ako bi se bila održala za jedan ili jedan i pol sata ranije, za vrijeme ili odmah poslije objeda.

Nekoliko puta činilo nam se je, da je vladala nesigurnost kod nekoliko člana organizacionog komiteta oko trajanja pojedinih točaka programa i oko redoslijeda programa. Stalna izmjena informacije i uža koordinacija medju pojedinim grupam organizatora bila bi spriječila ove očevidne slabosti.

Kao promašenu šansu smatramo da nije postojala, da nije bila predviđena mogućnost da se registrira spontani odziv publike na ovu neobičnu priredbu, na primjer organiziranim snimanjem intervjua s publikom.

Kao najveći nedostatak ali, bilježimo da u svečanim govorima u licu svih političara nije dovoljno istaknuta nezadovoljiva manjinska politika austrijskih vlasti. Nije dosta da ovakova priredba sama u sebi nosi političku poruku. Ravno pri ovakovim manifestacijama treba istaknuti, kako nepovoljna, brutalna i bezobrazna je oficijelna politika savezne i zemaljske vlade prema nam Hrvatima. Na ovako jasnu izjavu i protest obavezuje ne samo mnoštvo slušaocev Hrvatov, nego i opasna optika koja inače izvira

iz ovakovih priredba: složno i blagosidu političari u prvom redu. Njihovu prisutnost rado bi tumačili kao znak za ličnu objektivnost i razumjevanje manjine i njihov prinos za rješene naših problemov. I tekst pod fotografijama poznatih političara, snimljenih prilikom ovakovih priredba, obično glasi: Na slici NN snimljen na priredbi X, manjine Y. A članak desno ili lijevo od ovakove fotografije počinje ovako ili slično: Nema probleme kod Grad. Hrvatov! Prilikom... osvođeni smo se mogli da u Gradišću vlada mir i zadovoljstvo itd. itd. I poznati lažni kip o našoj situaciji se dalje inflacionira.

Perspektive za budućnost

Time da smo govorili o lekcijama, pretpostavili smo da će se HAK-ov rad u ovom smjeru nastaviti. I mislimo da je to potriebno. Uloga kulture za prepород i reaktiviranje narodne svisti pod našimi specifičnim uvjeti još dugo nije dovoljno ustanovljena, a osobito ne uloga mlade, moderne hrvatske kulture.

Ako pravo tumačimo Čajtu, izgleda da HAK išće novi smjer aktivnosti, naime "budjenje aktivnosti u selu" i jednu veću i peljajuću ulogu, kao katalizator snaga ke išću aktivnu i kritičnu alternativu prema silnom pritisku da zanemarimo i zatajimo svoj narodni identitet. Propagandi za asimilaciju ka se oslanja na človičju sklonjenost ljenosti i konformizmu, HAK suprotstavlja mogućnost upoznavanja i identifikacije s našom kulturom, individualnost i aktivnu, kulturnu i političku suradnju. Mislimo da su i uvjeti za uspješno ostvarivanje ove uloge bili dovoljno jasno iznošeni: ne valja prestati kod Čajte, nego nastaviti. Perfekcionirajmo organizaciju, ali zadržimo ovo inovaciono djelovanje i snagu. Valja upoznati čim veći dio naroda s ovom našom, novom kulturom i političkim mišljenjem HAK-a. Metoda je prava. Nje efikasnost temelji se na vitalnosti kulture, koja je masivno bila demonstrirana u Čajti. A vitalnost kulture temelji se na vitalnosti našega naroda, na ku treba graditi. - Ravno danas.

Da ne bude Čajta ono što nam mnogim želju: kratkoročna sapunica zabavnog karaktera.

P.F.

Čistunci, zasukajte si rukave!

Čistunac je prijatelj jezične čistoće i pravilnosti. Da se naš jezik jur nekoliko ljet nalazi u teškoj krizi, to mu je dobro poznato. Današnji jezik je za njega kaos i anarhija. Najobičnija i najvažnija jezična pravila gazu se s nogami. To ga boli. Boli ga sve, ča jezik nagrdjuje. Boli ga sve, ča je u njemu rdjavo.

Svakomu se jezičnom čistancu lako dogadja, da ovu ili onu rič odbaci kao lošu ili nezgodnu, a ako se pravo uzme, ta je rič dobra. Osobito onda ako se ogleda sa svih stran bolje. Nije dakle čudo, da se ni čistunci medju sobom u svemu ne slažu. Kako se ne slažu u mnogom i mnogom ni lijekari ni pedagogi ni pravnik i ni filozofi.

Čistunac je sudac. On ovu ili onu rič odobrava, drugu odbacuje. Lako je pojedine riči odbacivati, ali je teže svakoj odbačenoj riči naći dobru zamjenu. Mnogokrat je čistunac preblag sudac, mnogokrat prestrog. Mnogokrat je njegov glas glas onoga, ki viče u pustini. Mnogi čistunci postanu na žalost pedanti, kih duševni horizont ne prelazi školske gramatike. Vrlo je teško pogoditi uvijek pravu mjeru.

Osobito za jednoga čistunca!

Tudjih riči ima u svakom današnjem evropskom jeziku, u jednom više, u drugom manje, nije dakle ni za nas nikakva sramota, da imamo dosta tudjicov i u prstonarodnom i u književnom jeziku. Razuman človik upotribljavat će tudjice razumno, to je samo one, ke su potribne, jer za nje nima dobrih zamjenov. Čistunac tudjice kao takve uopće ne osudjuje, on osudjuje samo one iz nekoga drugoga jezika uzete riči, ke su nam nepotribne, to je, bez kih moremo lako biti, jer za ono ča one značu, imamo svoje

dobre vlašće izraze. Ima dosta tudjicov, ke narod već odavno primio, ter se već i ne čutu kao tudjice. Te riči ne more iz jezika izagnati nikakva sila.

Neke tudjice naš jezik obogaćuju, neke su mu balast.

Kod nas Gradišćanskih Hrvatov je jezična svist prilično slabo razvijena. To je barem moj utisak. To nije teško dokazati. Vrlo malo je ljudi, ki zaista živo osjećaju, ča je u našem jeziku dobro, a ča zlo. Na žalost!

Nimške riči kao jato gladnih skakavcev provaluju u naš jezik ter ga nagrdjuju. Neke germanizme moramo zato zadržati, jer su nam nužni, ar nimamo za nje dobrih zamjenov. Ali najviši vrh neukusa je da se u svakodnevnom govoru stalno

upotribljavaju i neke potpuno nepotribne nimške riči, da je naš jezik poplavljen timi ričami. Ako se ovo zlo bude sve dalje razvijalo, onda će naš jezik izgubiti u velikoj mjeri svu svoju originalnost i svježižinu pa će se pretvoriti u jednu svidodžbu siromaštva.

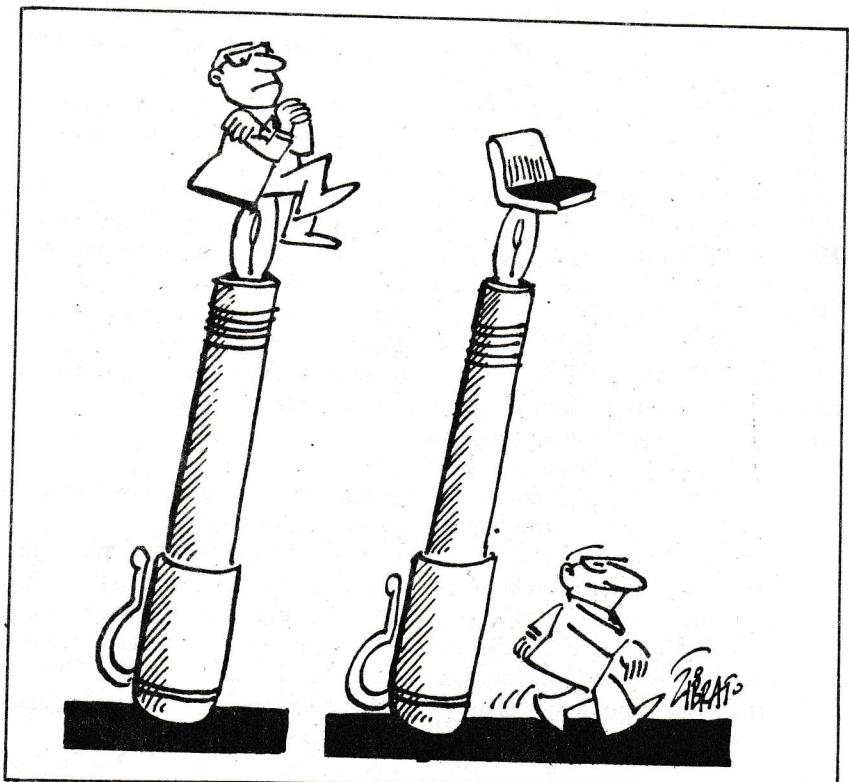
Čistunac vidi tu opasnost, on čuje i čuti da je naš jezik ugrožen, vrlo ugrožen. On ne kaže da je naš jezik siromašan, tvrd i ukočen. Njega boli u srcu samo slabo razvijena jezična svist naših ljudi. Njega boli množina nepotribnih i neukusnih germanizmov u svakodnevnom govoru naših ljudi. On hoće da naš jezik i na dalje sačuva svoje lice, svoju narav, svoj duh.

Jezik nije matematika, on nije samo onakov, kao bi tribao biti po logiki. U njemu ima dosta izuzetkov i nepravilnosti. Kako ne postoji ništa savršeno pod suncem, tako i nijedan jezik nije savršen.

Sobu triba redovno čistiti, inače će se nakupiti prašina, lice triba redovno umivati, inače će se pokriti smradom.

U našem jeziku takodjer se nakupi smrad i zato ga je potribno redovno čistiti.

Čistunci se boru protiv zagadjivanja našega jezika svakovrsnim smradom. Čistunci, zasukajte si rukave! Djela je dosta!

pitanje jezika

nove knjige

Hak se zalaže za to, da Gradišćanski Hrvati sačuvaju sva svoja etnička svojstva (jezik, običaje, folklor itd.). Kad je rič o jeziku, onda mislimo na naš domaći gradišćanski govor, na našu "gradišćansku čakavštinu".

Naš književni jezik na osnovi čakavskoga narječja i ikavskoga govora se zbog objektivnih povijesnih razlogov u mnogo čemu razlikuje od normativnoga književnoga jezika u "staroj domovini". Mi smo za čuvanje i oživljavanje našega, vrlo bogatoga, kulturnoga jerbinstva, a jedan bitan i nerazdvojiv dio ovoga jerbinstva je i naš čakavsko-ikavski govor, koga je pravi užitek slušati i koga je i nadalje potriebno njegovati. Isto tako kao i naše prekrasne narodne pjesme i naše lipe pučke nošnje.

HAK je aktivni borac za to, da naš jezik bude još bolji i kvalitetniji. Povezanost s matičnim narodnom u SR Hrvatskoj je ovdje važan elemenat. Člani HAK-a mnogokrat posjećuju Jugoslaviju u želji da upoznaju normativni književni jezik, da čim bolje usavrše svoje znanje o jeziku. HAK se je uvijek zalagao za takve veze, zbog toga je i organizator jezičnih tečajov svako ljeto, ki imaju jur dugu i vrlo dobru tradiciju. Nam Gradišćanskim Hrvatom je - bez ikakve sumnje - potriebno **OBOGAĆIVANJE NAŠEGA JEZIČNOGA FONDA**. HAK se zalaže ovdje za **PRIBLIŽAVANJE MATIČNOM NARODU**, mi ne kanimo samo očuvati domaći govor donesen iz radnoga stana, nego mi kanimo puni oduševljenja obogatiti našu lipu "gradišćansku čakavštinu" novimi izrazi iz normativnoga književnog jezika u Jugoslaviji. To po sebi razumljivo ne ide preko noći, nego to će biti jedan dugotrajan proces. HAK će ali, ča se tiče jezika biti motorna snaga, isto tako odlučno, kako se borimo za ispunjenje člana 7 Državnoga ugovora, ćemo se i boriti za to, da naš jezik postane još bolji i kvalitetniji!

Krajem juna izašla je najnovija knjiga Gradišćanskih Hrvatov, ku je napisao dr. Robert Hajszan o životu našega slavnoga pjesnika profa Ignaca Horvata. U knjigi, ka ima ukupno 124 strani i je izdana u vlastitoj nakladi autora, opisan je životopis, zalaganje za unapredjivanje kulture i narodne prosvjete i književno djelo i.h.-a, muža, ki je pod ovim sinonimom obogation hrvatske Gradišćance ne samo mnogimi članki u novina, nego i igrokazi i knjigami (napr. Iz naše stare gore, S perom kroz selo i život, Brate ostani doma, Školnik zvonar).

Knjiga more se nabaviti pod naslovom: HAK, Schwindgasse 14/10, 1040 Wien/Beč

aforizme

Ćuti, misli, ke ne moreš izrazit, ke nikomu ne moreš reć, ke ne moreš stavit u oblik riči. Ti je samo ćutiš diboko u tvojem srcu. Stresu ti cijelu tvoju dušu, tvoje cijelo biće.

A najednoč nastraneš srićan. Ja sam tako srićna, od jednoga hipca do drugoga, da bi mogla objamit i kušnut cijeli svit. Sve se čini lipim i puno smisli i mislim, da razumim sve i svakoga. A pak imam tu želju ljubit, u nekoga ruka sigurna se ćutit. Tako si to jako željim, da mislim o mnogo razlićnih dugovanj, stavim se na mnoga različna mjesta. Sanjam ne samo prlje neg zaspim, nego i onda kad školi sidim i na oblok van gledam na plavo nebo. Sanja mi se kad hodim po cesti, i čini mi se da samo sanjati nije dosta. Ćutim, da ako zaistinu ne ča udjelam, moje sanje se nikada nećedu ispunit. To me rasturobi malo, zato kad znam, da nimam toliko kuraža da ostvarim te želje. Kako dugo ćedu one još ostati sanje?

Moja ljubav je jako teško za razumit, zato kad nisam srićna. Ali jo hoću napu sriću, još i ako bi morala iskati ča do kraja eksistencije. Je uprav to žitak?

Hodim na plaži. Morje je plavo i tiho. Nebo je vedro. Vruće je. Po mojem tijelu proteče gusinja koža. Mislim nato, koliko puti sam zaigrala moju sriću, ne znajući kako da se igram s mojom upravo zapaljenom ljubavom. Sunce teplo sviti na moje od straha oštarnuto dušno spoznanje. Lani, ali priklani?, me je još na ovom mjestu svježila voda i ćutila sam se kod dite prirode.

Kad človik ne bi bio človik, bio bi jur zdavno morao rezignirati, a tako i ja. Ali on se ufa, čeka, i ufa se dalje. Kad človik ne bi bio tako bedav (toj kav) optimist, svita jur zdavno ne bi bilo.

Vi ljudi! Svenek se od sebe pominaju. Kako bi bilo zis jednu čisto mehku stvar, ovcu, ti človića glava!

Bila je jedna mala ovca. Črna je bila. Ostale ovce u črijedi bile su bijele. Majka bijela, otac bijel, i hižni prijatelj je bio bijel. Onda je rekla majka maloj ovci: "Ne mariš bit tužna! I od črnih ovcev nastanu dobri puloveri. Znaš ča? Mi ćemo se svi malo preoblić." I mala ovca nastane bijela, otac črn, majka črna, i hižni prijatelj črn. Onda veli majka: "Ne mariš bit tužna. I od bijelih ovcev nastanu dobri puloveri." Onda se počne mala ovca plakat. Oni velu: "Črna si bila, bijela si bila, ča još kaniš?"

I pokle ovce nimaju UNO-a, riješu to pitanje ovčinje glave.

Doroteja Lipković

NAŠE SELO

novine prof. KLAUDUS-a

(U sledećem će se upotrebiti skraćene P.K. za Prof. Klaudus)

P.K. je od Vazam 1947 do konca decembra 1949 izdao novine pod gore napomenutim imenom. To je uglavnom jedan odgojni list na četiri strani, koji je na početku koštao 20 groši i koji je izlazio jedanput nedeljno. P.K. nikad nije predstavio suradnike. On sam je bio vlasnik, izdavalac, nakladnik i odgovorni urednik.

U prvom broju P.K. objašnjava da se novine zovu "Naše Selo" zbog toga kad većina naših ljudi živi na selu. On smatra da je zadaća ovih novina da pomažu da sela ne samo tako ostanu kakva su, nego da se ojačaju i da cvatu. Po njegovom mišljenju će cvasti narod kad cvate sela.

P.K. kaže da je struktura našega naroda dosta jednostavna - uglavnom se može naš narod razdeliti na dve grupe, to su djelači i seljaci. P.K. hoće da ove novine budu sredstvo koje spoji ove dve grupe.

Pri nas ima jako malo akademičarova, što je za njega jedan veliki nedostatak. On tvrdi da su ove novine "prema svojoj označenoj zadaći narodne i samo narodne, te zahtevaju da i inteligencija bude narodna". U svojem programu se P.K. distancira od svih političkih stranaka. On piše: "Ne ćemo da služimo partijske cilje, ne ćemo da rivamo kola jedne ili druge stranke, nego hoćemo da služimo vas naš narod u svojoj cijelosti uz sve svoje raznolike grupacije i šaroliko mišljenje i uvjerenje jedincev."

On kasnije i obvinjava "Hrvatske Novine", koje su bile osnovane 1922 godine, u tome da su stale u službu jedne partije, tako da su spriječile slogu naroda.

Dalje piše da se nada da će nam danja Austrija dati naše pravo. To je samo poštenje i osim toga će pomoći njezinom ugledu u demokratskom svijetu. Naša austrijska braća nas još često drži za manjevrjednije ljude,

ponekad si oni čak nisu svijesni toga, ali to nije pravedno, jer mi smo "svoji na svojem".

Svako izdanje novina "Naše Selo" obično ima jedan glavni članak, ima i aktualne novosti ("Širom svita"), ponekad se pojavljuje "pravnički kut" gde čitaoci mogu da postavu pitanja na koja se u novinama odgovori. Dalje ima i roman u nastavcima (naprimjer: Eugen Kumičić: Prik morja), ponekad se tiskaju pjesme (A.S. Puškin: Kola Života) i pjesme naših gradišćanskih pisaca (A. Leopold).

P.K. se i potrudi da odgoji ljude - on piše o jugoslavenskom piscu Vladimiru Nazoru, o borcu za slobodu Matiji Gubcu. Interesantno je da je 1949 godine raspisao jedan literarni natječaj proze i pjesam, ali samo ljudi bez akademskog obrazovanja su bili pozvani da učestvuju.

Možda jedna od najvadnijih zadaća ovih novina je bila da su pokušavale podići samosvijest naroda.

"Dugo pred prvim svitskim bojem je etimologija tvrdila da rič Slaven poizlazi iz riči sclavus, to je sluga, rob.

"U tom stanju manjevridnosti se naravno narod da lako manipulirati. Hrvatu se je naprimjer reklo da mora prestati govoriti na materinskom jeziku ako hoće da napreduje. Jedna od običnih parola je bila da je "hrvatsko podučavanje škodljivo za naš narod, ar spričava materijalno i intelektualno napredovanje naših ljudi".

U koliko ova rečnica odgovara istini može svaki sam za sebe suditi. U isto vrijeme su ali Nimci Hrvatima predbacili, da se više skrbu za svakidanji kruh nego za svoj opstanak. P.K. objašnjava da moramo to tako razumjeti "da za brigom za svakidanji kruh zaostaje briga za narodnost", ali to se "ne smi tumačiti tako, da narod ne kani ostati to, ča je i do sada bio, naime hrvatski".

Osim toga su Nimci odmah rugali Hrvatima čim su zahtjevali njihova

prava, pak su ih zvali "koridorist" ili "panslaven". Jer onda je bio u Austriji velikonimški duh još uvijek živ. Hitlera više nije bilo, ali njegov duh je još bio prisutan. Samo onda su upotrebljavali druge metode. Velikonimci više nisu radili otvorenim, nego tajnim terorom. Oni su računali na strah stanovništva - grozili su Hrvatima iselenjem. To je bilo jako nepravedno, jer Gradišćanski Hrvati su uvijek bili lojalni prema Austriji. P.K. postupa ovdje kao pravi psiholog. On zna, prije nego može narodu da kaže kakva prava ima, ili bolje: bi trebao da ima, mora da podigne samosvijest, jer samo jedan slobodan i samosvijestan čovjek se sigurno nešto zahtjevati.

Kao slijedeće P.K. prelazi na pitanje našega prava. "Prirodno naše pravo je ada ljudski životi, a ljudski se živi, kad živiš, kako se tebi hoće, a ne moraš tancati, kako ti drugi fučka. Preneseno na nas Gradišćanske Hrvate, kot cijelinu zlamenuje vo da imamo pravo na naš posebni narodni žitak." Ovdje P.K. dira jednu stvar, koja je i za danas od najveće važnosti: posebni narodni žitak. On točno vidi da postoji razlika između narodne i jezične manjine; to i kaže kad govori o mirovnom ugovoru. I mi danas često zaboravimo da mi nismo samo ljudi, koji slučajno govore dva jezika, nego da smo ljudi koji mogu da imaju dva narodnih žitka. Kad argumentiramo za vridnost našega jezika mi uvijek naglašujemo da nam znanje hrvatskoga jezika pomože razumjeti druge Slavene - ali to nije samo jezično razumjevanje, to je skoro automatično razumjevanje jedne drugne kulture, jednog drugog načina života, jednog drugog načina gledanja na svijet.

Druga paralela našem žitku u tim novinama je da se je već onda, čak i prije, reklo da mi imamo sve; ljudi su se čak začudjeno pitali "ča nako mi kanim, kad inako imamo sve, ča si srce željiti more". Tako piše P.K. pod naslovom "Lipo nam je i dobro".

Za svidočanstvo naše ravnopravnosti su onda naveli da je zemljovladar Gradišća, dr. Lovre Karall, Hrvat. Ali Dr. Karall nije bio zemljovladar pošto je bio Hrvat, nego pošto je bio zastupnik jedne partije, koja je dobila većinu glasa pri izborima. I danas nam ljudi govore da imamo sva prava, da mi ne željimo naša prava, nego privilegije. Ali s druge strane se taj Nje-

Hrvati u Beču idu u
hrv. kavanu u Beču

cafe GLORIA

VI JOSEF ART

WIEN 6. otto BAUERg. 26

tel. 57 42 04

kvalitet brzina udobnost

quality speed comfort
DC-9

Za Jugoslaviju tokom cijele godine leti "JAT"

- tjedno 3 puta Beč - Beograd
- tjedno 2 puta Beč - Zagreb

- u ljetnom periodu osim navedinih
letova "JAT" leti direktno
- Beč - Dubrovnik - subotom
  - Beč - Split - nedeljom

Za sve informacije, rezervacije i kupovinu karata se ob-
ratite na biro JUGOSLAVENSKOG AEROTRANSPORTA

JAT - 1010 WIEN, MAHLERSTR. 3, TEL.: 52 22 29, 52 22 53

UPOZNAJTE BOLJE DOMOVINU VAŠIH PREDAKA

GEOGRAFIJA SR HRVATSKE

U ŠEST KNJIGA

SR HRVATSKA obrađena je u pet makroregija:

SREDIŠNJA HRVATSKA, Opći prikaz

SREDIŠNJA HRVATSKA, Regionalni prikaz

ISTOČNA HRVATSKA, Slavonija, Baranja i hrvatski dio Srijema

GORSKA HRVATSKA

SJEVERNO HRVATSKO PRIMORJE, Istra i Kvarner

JUŽNO HRVATSKO PRIMORJE, Dalmacija

Osim teksta u GEOGRAFIJI SR HRVATSKE vrlo su rječite brojne i sadržajne tablice, pregledni crteži i detaljni grafikoni.

U GEOGRAFIJI SR HRVATSKE, u našoj geografiji novost po svojoj koncepciji i obradi, zanimljivo gradivo naći će ne samo geografi već i svi oni koje zanimaju obilježja i razvitak SR Hrvatske. Cijena pojedine knjige je 125 d.

PRIRODNE ZNAMENITOSTI HRVATSKE

Priroda je malo gdje na tako malenom području pružila toliko bogatstvo kao u Hrvatskoj. Čini se katkada kao da je svemoćna ruka prirode u stvaralačkom zanosu prosula nad hrvatskim prostorima sve svoje bogatstvo i ljepotu koja kulminira u obilju suprotnosti od kojih čovjeku zastaje dah.

Ova lijepa knjiga koju su napisali istinski ljubitelji prirode, a koja je popraćena impresivnim fotografijama, svojim sadržajem i namjenom pomaze realizaciju jednog od osnovnih zadataka nastave prirodnih znanosti uopće: shvaćanje zakonitosti prirodne ravnoteže i uloge čovjeka u trajnom čuvanju prirodnih bogatstva i iskorištavanju prirode u granicama koje neće ugroziti njezin, a time i naš opstanak. Cijena knjige je 100 d.

Knjige se mogu naručiti kod Hrvatskog akademskog kluba, 1040 Wien Schwindgasse 14 ili izravno kod izdavača.

Izdavačko poduzeće
»ŠKOLSKA KNJIGA«
Masarykova 28
41001 Zagreb p. p. 1059

mac vjerojatno nikada ne pita, da li je to privilegij da njegova djeca hodaju u njemačku školu. Je u Austriji stvarno jedan privilegij imati mogućnost školovanja na materinskom jeziku? Ako nij privilegij za Njemce, zašto je onda za Hrvate? Sve ovo nas opet vrati na pitanje manjevridnosti.

P.K. tvrdi da jedina mogućnost za nas je dobiti naša prava zasigurana u mirovnom dogovoru, koji se je baš u to vrijeme sklapao.

Naša prava moraju biti zasigurana međjunarodnim ugovorom; mi ništa nemamo od obećanja jedne vlade, jer vlade se mijenjaju. U ono vrijeme je bila konferencija ministarova vanjskih poslova u Londonu, od koje si je P.K. puno očekivao. On misli da se zapadne sile protivu "pravednomu (pravičnomu) rješenju problema narodnih manjin", dok se Rusija zalaže za naša prava. Ruski zastupnik, Zarubin, naprimjer potribuje "da se imaju zagarantirati slovenskoj i hrvatskoj manjini u Koruškoj, Gradišću i Štajerskoj ista prava, ka uživaju i drugi gradjani Austrije, uključivo pravo na vlašće organizacije, i na vlašća spravišća". Zastupnici Amerike i Engleske su se tomu protivili, oni želje da se sve to više opširno formulira, tako da se to može interpretirati na nekoliko načina. Malet, zastupnik Engleske, predložio je takav tekst: "Austrija se obavezuje, da će čuvati pravo državljanova hrvatskoga ili slovenskoga jezika". P.K. točno vidi da ovo nije nikakva grancija našega prava; osim toga nas takva formulacija vrati na više opomenuti problem jezične, odnosno narodne, manjine. U jednom daljnom predlogu izostavili su riječ "jezična manjina", govore samo o manjinama. P.K. nije mogao završiti diskusiju o mirovnom ugovoru, jer prije nego se je našao konačni tekst, je prestao izdati ove novine.

Kao peldodavan primjer rješenja narodne manjine naveo je P.K. Jugoslaviju i Rusiju, dok ni Amerika, ni Engleska, niti Francuska ne mogu zvati uzorom u tom pogledu. On kaže da u Rusiji pravo manjin ne postoji samo na papiru, nego je ostvareno; vlada čak pomaže manjini očuvati njezinu kulturu.

Ča se tiče Austrije smatraju zapadne sile da je ugovor sklopljen u Saint

Germain - u dovoljna zaštita našega prava. "Ča izlazi, ča se vidi iz ovakovoga stanovišća? Da se nas Hrvate ne gleda za ljude, nego za koloniste, za nekakove negare."

1949. godine u programu vlade nije bilo ni govora o hrvatskom pitanju "iz

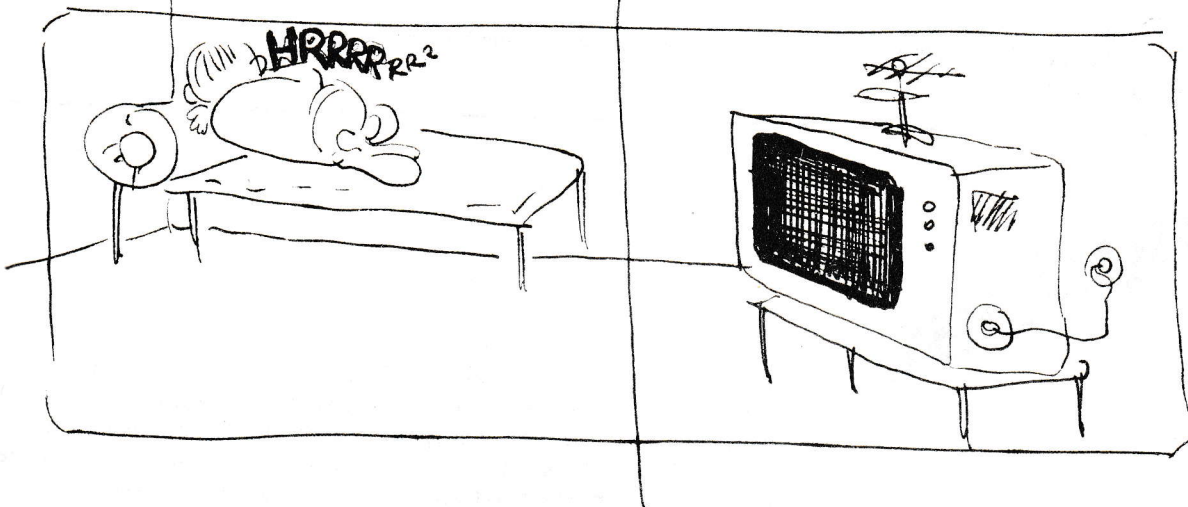
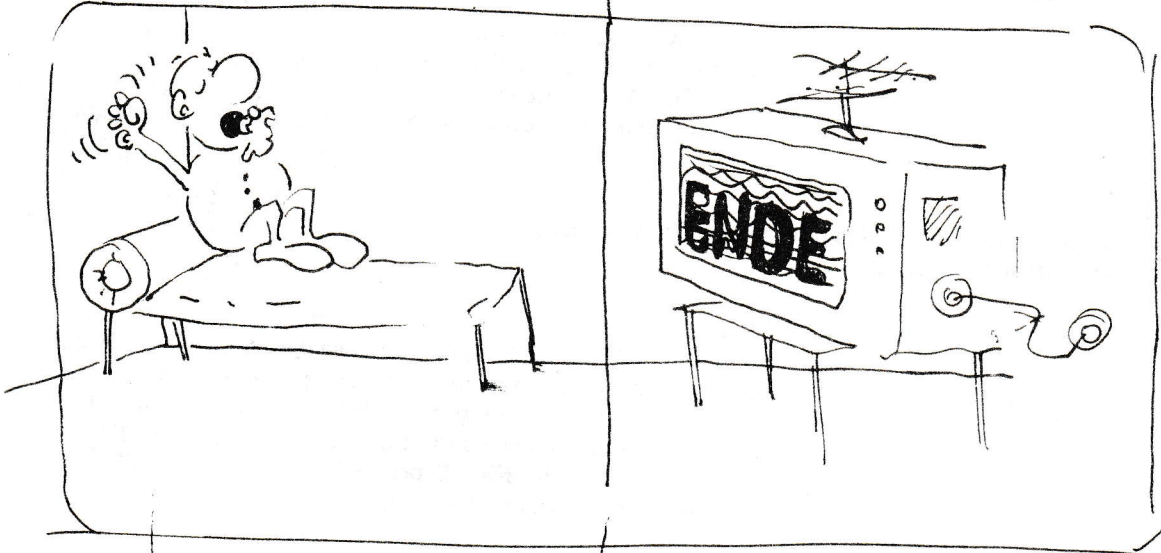
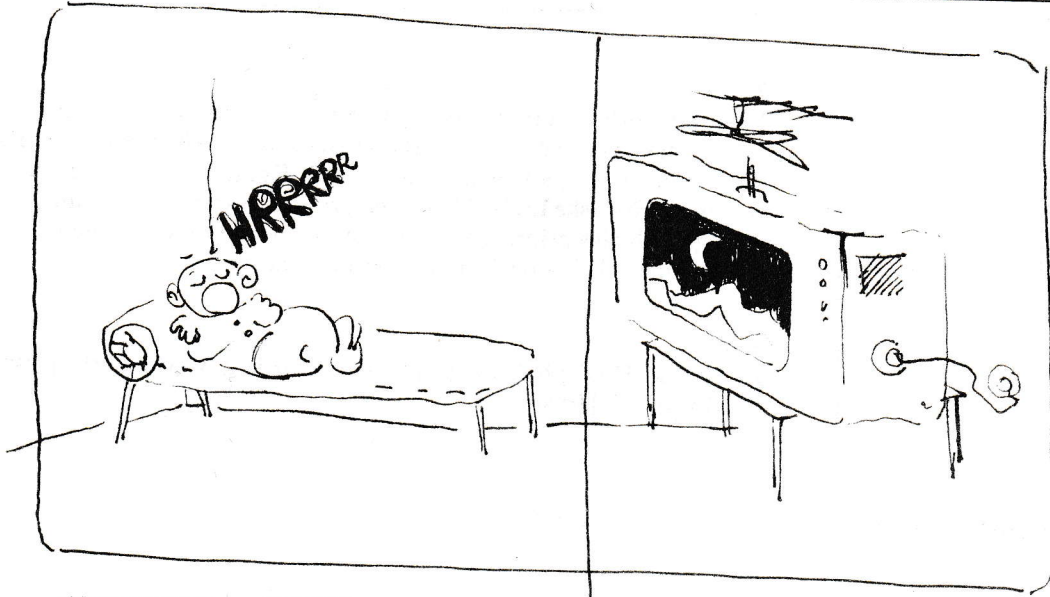
čega bi se moglo suditi, da vlada država ovo pitanje za uređeno." I ovo nas podsjeća na današnji položaj i na politiku naše vlade - zastupnici vlade misle, čim manje se govori o problemima, tim prije čedu ljudi zaboraviti.

(Nastavak slijedi)

Informativne, aktualne,
potribne
Hrvatske novine

CARTOON

Kad bi nek jur jednoč došle te hrvatske tv-emisije

juli

2. juli

U Mogersdorfu otvori se je 10. Symposium Mogersdorf. Ovoljetni simpozij stoji u znaku politikče i ekonomske situacije panonskih zemalj u međubojnom vrimenu ovoga stoljeća. Predsjednik Komiteta za odnose s inozemstvom SR Hrvatske Ljubo Majerić naglasi pri otvaranju ovoga simpozija, da je njegova država pripravna na dobrosusjedne odnose s Austrijom i da će da oni doprinesu boljoj poziciji hrvatske narodne grupe u Gradišću.

3. juli

Dr. Ewald Höld predstavi prilikom simpozija u Mogersdorfu pjesništvo Gradišćanskih Hrvatov

5. juli

Kolo Slavuj predstavi u Mogersdorfu folklor Gradišćanskih Hrvatov.

8. juli

Dan hrvatske kulture u Čajti. Po sv. maši otvori zemaljski poglavar Kery izložbu djel mladih gradišćansko-hrvatskih likovnih umjetnikov, izložbu fotografijov Antona Leopold i izložbu pobojnih publikacijov. U popodnevnom programu predstavi se pjesništvo mladih Hrvatov i folklor.

9. juli

36-timi mladi Hrvati iz Gradišća odvezu se u Crikveniku, da onde usavršu svoje znanje hrvatskoga jezika.

12. juli

Po prvi put održi se sjednica madjarskoga narodna savjeta u Beču. Madjarsku narodnu grupu zastupaju 4 zastupnici Madjarskoga kulturnoga društva: dir. Johann Moor, prof. Ludwig Szeberenyi, Juliana Tölly i Štefan Kulman, zastupnici Crikve dr. Emmerich Gyenge i dr. Tíbor Radnai, a stranke zastupaju dr. Karl Seper (SP) i Josef Seper (VP). Predsjednikom narodnoga savjeta postane Juliana Tölly.

14. juli

U uzlopskom Cselley-malinu zatvara se izložba umjetničkoga djela Štefana Biricza iz Maloga Borištofa.

august

1. august

Zemaljski intendant Karl Hofer piše na sve hrvatske organizacije pismo u kom on daje na znanje, da je postao gospodin Ewald Pichler urednikom hrvatskih radio emisijov, a gospa Christine Marold urednička sekretarica. Hofer piše u ovom pismu, da će se od 15. septembra emitirati svaki tajedan subotom 40 minutna hrvatska radio emisija, a od konca decembra kratko pred 8 uri na večer svakodnevni 4-minutni informativni blok u hrvatskom jeziku.

---

17. august

U Dolnjoj Pulji otvori predsjednik HAK-a Marijana Grandić tridnevnu klauzuru HAK-a s naslovom: S HAK-om u 80. ljeta

19. august

U 16 uri završi se tridnevna klauzura HAK-a.

21. august

HAK protestira, da se je u Pinkovcu u prvom i drugom razredu osnovne škole podučavalo jedan semester dugo samo na nimškom jeziku i izreče ufa-nje, da će se situacija u školskom ljetu 1979/80 znatno prominiti.

29. august

U Trajštofu izabere općinski tanač izmed trih kandidatov čuvarničarku. Kandidatkinja, ka je imala i ispit iz hrvatskoga jezika se ne odibere, nego jedna čuvarničarka iz Štikaprona. Da li ona smi podučavati i hrvatski jezik i da li je sposobna za to još nije jasno.

---

septem- bar

1. septembar

U Klimuhu, Zvonarićeva krčma, otvorit će se ovoljetni Dan mladine. Za zabav svirat ćedu Anelidi i Brewi. Istovremeno pokazat će se u osnovnoj školi film "Seljačka buna".

2. septembar

U farskom vrtu Klimpuhu odvijat će se drugi dan svečevanja "Dana mladine".

8. septembar

U svetačnoj hali Fileža svirat ćedu Dubrovački trubaduri.

9. septembar

Sv. vičernjom, ku će služiti ddr. Laszlo započet će se svečevanje 50 ljet HKD. Narodni ansambl LADO i Dubrovački turbaduri polipšat ćedu ovo svečevanje.

13. septembar

U Abenrade održat će se ljetošnji kongres FUEV-a, Federalističke unije europskih narodnih grup. HAK bit će zastupan kroz predsjednika odmladinske komisije FUEV-a.

Geop.

Karoline Johanne

Bögel. Priesterseminar

1010 Habelburgg. 7

P.b.b. Erscheinungsort Wien
Verlagspostamt 1040